

«HEM D'ESCOLTAR  
ELS PROBLEMES REALS  
DELS PAÏSOS DEL SUD  
I INCORPORAR-LOS  
A L'AGENDA INTERNACIONAL»

**Pol Morillas**, director, CIDOB

EN CONVERSA AMB

**Ambaixador Christoph Heusgen**, president  
de la Conferència de Seguretat de Múnic

**Christoph Heusgen**

President de la Conferència de Seguretat de Múnic (MSC) des de 2022. Abans d'ocupar aquest càrrec, va ser representant permanent d'Alemanya davant les Nacions Unides (2017-2021) i, entre 2005 i 2017, va exercir d'assessor de Política Exterior i Seguretat de la cancellera federal Angela Merkel. Heusgen també ha ocupat càrrecs de responsabilitat en el marc de la UE, on va ser director de la Unitat de Polítiques de l'Alt Representant, Javier Solana, a la Secretaria General del Consell de la Unió Europea (1999-2005). Instaurada el 1963, la cita anual de l'MSC ha esdevingut un dels fòrums de debat més importants del món en matèria de política de seguretat i defensa internacionals. La conferència adopta una visió àmplia de la seguretat, que n'abasta les dimensions econòmica, ambiental i humana, i que plasma en el seu informe anual (<https://securityconference.org/en/publications/Múnic-security-report-2024>).

**Pol Morillas (PM):** **Sigueu benvingut, ambaixador Christoph Heusgen, president de la Conferència de Seguretat de Múnic (MSC), a una nova edició d'En conversa amb CIDOB, que, en aquest cas, volem dedicar a abordar les qüestions principals que ocupen l'agenda internacional, com el conflicte a Ucraïna o la crisi a Gaza, però també a reflexionar sobre la rellevància del Sud Global com a entitat emergent i significativa en l'ordre internacional. Aprofitant la seva posició privilegiada com a president de l'MSC, permeteu-me començar amb una pregunta deliberadament àmplia: quina és la seva percepció sobre la transformació actual de l'escenari geopolític global, cada cop més complex i marcat per una rivalitat entre potències cada cop major? Com descriuríeu les dinàmiques que determinen el sistema internacional cap al qual ens encaminem i quins actors són, a parer vostre, els més rellevants?**

**Christoph Heusgen (CH):** Permeteu-me començar donant les gràcies al CIDOB per convidar-me a parlar sobre qüestions tan rellevants. Certament, comparteixo la vostra posició de partida: ens trobem en un context

global d'una enorme complexitat, potser la de més complexitat de la qual tenim memòria, i que recentment s'ha vist agreujada per un seguit d'episodis que qüestionen frontalment alguns pilars bàsics del sistema, com la primacia del dret internacional. El que fa que aquest moment sigui particularment greu és que els que qüestionen el model no són un nombre reduït d'estats *rebels* o marginals del sistema, sinó que són països tan poderosos com els EUA –sota l'Administració Trump–, Rússia o la Xina. La meua sensació és que això ens col·loca en una situació molt perillosa, que fomenta la idea que en el sistema internacional la llei que impera és la llei del més fort. I això em preocupa, perquè contravé la manera com crec fermament que han d'actuar els estats, i més encara quan augmenta la complexitat: hem de preservar tant sí com no els principis del dret internacional i de la carta de l'ONU, que atorguen una representació igual a tots els països. Encara més, en lloc de crear excepcions i minar el caràcter coral del sistema internacional, el que hauríem de fer és sumar a aquest ordre internacional basat en regles el major nombre possible d'actors internacionals, entre ells, els de l'anomenat Sud Global, que tenen una importància cabdal i que no



podem passar per alt. A la Conferència de Seguretat de Múnic, l'entitat que, com sabeu, presideixo, ho tenim clar. Si bé vam néixer el 1963 com un fòrum dedicat a la seguretat i la defensa i amb un enfocament eminentment transatlàntic, puc dir que això avui ha canviat. De fet, una de les meves prioritats al capdavant de l'MSC és visibilitzar el Sud Global i donar-li veu a l'hora de fixar la nostra agenda. Això es basa en la creença que avui dia ja no hi ha reptes locals; tots els reptes que tenim al davant tenen una dimensió i unes repercussions globals. Quan convidem els països del Sud Global a la nostra cita anual a Múnic és perquè volem saber de primera mà quines preocupacions i prioritats tenen –que acostumen a quedar eclipsades per veus més potents–, i que, permeteu-me que ho digui, són ben diferents de les que sovint els atribuïm. No obstant això, i abans de seguir la conversa, deixo-me expressar també les meves reserves sobre la validesa i l'abast del terme Sud Global, ja que crec que implica una generalització que, lluny d'ajudar-nos a fer front a la complexitat a la qual fèiem referència, desdibuixa els matisos que hi ha dins d'un grup de països amb capacitats i interessos molt diferents. Tinc, per tant, una actitud ambivalent davant la noció emergent del Sud Global: serà útil si contribueix a entendre millor els problemes reals dels països del Sud i ens ajuda a incorporar-los a l'agenda internacional; no obstant el que em fa por, però, és que a costa d'això ens perdem matisos amb grans implicacions geopolítiques.

**PM: Entenc per les seves paraules que compartiu la creença que vivim en un món molt més geopolític i alhora més conflictiu. I que això s'explica, si més no en part, per una rivalitat manifesta entre les grans potències per qüestions geopolítiques, que alimenta els conflictes armats, als quals acompanyen crisis humanitàries greus, com veiem a Ucraïna i Gaza, que també es donen en molts altres conflictes d'igual o fins i tot més virulència per a la població civil i que, malauradament, passen gairebé inadvertits per als grans mitjans de comunicació, com és el cas del Sudan. La meva pregunta en aquest sentit és doble: ens hem de preparar per a un món que serà cada cop més conflictiu? I segon: quines implicacions té això per als mecanismes i les institucions de seguretat global vigents avui dia?**

**CH:** La meva resposta a la primera pregunta és que sí, i així ho afirmen les dades: el nombre de conflictes oberts avui dia no té precedents. I, com sabeu, la llista de conflictes oblidats als quals fèieu referència és llarga i inclou situacions dramàtiques com les que es

viuen a Somàlia, a la Banya d'Àfrica i a Haití, entre moltes altres. Assistim també a múltiples crisis humanitàries, que donen lloc al nombre de refugiats més gran del qual tenim constància. I és previsible que aquesta situació es vagi agreujant a causa de la incidència del canvi climàtic. A parer meu, l'única manera d'afrontar totes aquestes crisis i desafiaments globals és consolidant i respectant el dret internacional comú, i hem de dir les coses pel seu nom: cal denunciar Rússia quan viola la carta de l'ONU i el dret internacional en atacar Ucraïna, però també, i reconeixent el dret d'Israel a la seva autodefensa després de l'atac brutal per part de Hamàs l'octubre del 2023, cal exigir-li que la seva resposta respecti el dret internacional i el dret internacional humanitari. Des d'Occident, hem de millorar certes actituds i conductes si volem deixar sense arguments els que ens acusen de doble moral. La solució és defensar la coherència a l'hora d'aplicar el dret internacional, i aplicar els mateixos criteris a qualsevol tipus de crisi o conflicte, independentment dels actors i de la situació geogràfica. Tot i reconèixer les seves imperfeccions, que són moltes, el nostre compromís ha de ser la defensa de l'ordre internacional actual basat en regles, així com els valors que encarna la carta de les Nacions Unides, davant les envestides de la Xina i de molts altres estats per poder reemplaçar-lo per un sistema internacional diferent, del qual, de moment, en sabem més aviat poc.

**PM: Em sembla molt oportuna aquesta menció que feu a la doble moral amb què s'afronten els conflictes actuals que, com bé dieu, nodreix moltes de les crítiques a l'actual sistema internacional. No obstant això, i abans d'endinsar-nos en aquest aspecte, permeteu-me preguntar-vos per la vostra definició del concepte de Sud Global, sobre la qual afirmàveu fa un moment que sou escèptic. Quin creieu que pot ser l'abast de la noció Sud Global i quina importància li atorgueu com a espai de concertació de països amb una influència cada cop més gran en l'esfera política internacional?**

**CH:** No voldria que m'interpreteu malament; si bé he apuntat algunes de les debilitats del concepte Sud Global, crec que té també un potencial gens menyspreable. Sense anar més lluny, a l'MSC vam decidir inaugurar l'edició de 2023 amb una sessió que, en lloc de reunir els màxims representants de l'OTAN o de grans potències tradicionals, va comptar amb la participació de líders de diversos països del Sud Global, com les Filipines, Colòmbia, Namíbia o el Brasil. Amb



aquesta decisió volíem enviar dos missatges: en primer lloc, un d'intern, adreçat a la nostra audiència i als participants tradicionals del fòrum i, en segon lloc, volíem enviar també un missatge als països d'Àfrica, Amèrica Llatina i Àsia per comunicar-los que les seves preocupacions també són nostres, i que han de ser escoltades. I la sessió va ser molt enriquidora, ja que vam poder veure que les inquietuds no són les mateixes que les que té Occident, sinó que estan vinculades als preus dels aliments i de l'energia o al deute extern, entre altres qüestions. I de nou a l'edició de 2024 hem repetit aquest format, que fa que les demandes del Sud Global puguin ser escoltades i compreses pels líders polítics occidentals. Això ens ajuda a conscienciar sobre el fet que molts problemes estan relacionats i que és essencial unir esforços per trobar solucions compartides. Voldria fer un incís sobre l'edició d'enguany, ja que vam dedicar una sessió a la crisi a Haití, que, com sabeu, comptarà amb la implicació activa de Kenya com a líder d'una missió multinacional de seguretat de les Nacions Unides, en un exemple de la tendència a una implicació més gran del Sud Global en la resolució de conflictes internacionals. Si bé aquest conflicte no obre els telenotícies al meu país, Alemanya, i em temo que també passa inadvertit en molts altres indrets, crec que des de fòrums com la Conferència de Múnic hem de tenir aquest paper més didàctic: emfasitzar i explicar les qüestions globals des d'òptiques i lideratges que no siguin exclusivament occidentals.

**PM: En aquest apropament comú als desafiaments globals, tant del Nord com del Sud, diria que les aliances en són un element essencial. I la temptació és, en molts casos, l'establiment d'aliances amb els països anomenats de mentalitat afí, amb els quals es comparteixen certs valors o una interpretació coincident dels reptes globals. Tot i això, i reprement la vostra afirmació que avui els reptes són comuns i globals –com ara el canvi climàtic o una pandèmia–, ens allunya aquest focus en els països afins de la solució compartida a la qual aspirem? Ho dic, perquè, en lloc de posar el focus en la naturalesa de l'actor, potser seria rellevant centrar-se en el contingut en si de l'aliança, fins i tot si no es comparteixen d'entrada els valors i els principis, de manera que es puguin establir aliances més focalitzades i efectives, en defensa dels béns públics globals, per exemple. Quina és la seva opinió al respecte? Són compatibles aquestes dues maneres d'abordar una aliança o, per contra, les considereu excloents?**

**CH:** Aquesta pregunta és molt pertinent. Segons la meua opinió, no es tracta de triar una opció o l'altra, sinó que ambdues són perfectament vàlides. És molt lícit buscar aliances amb socis amb els quals es comparteixen idees afins, com poden ser els valors democràtics o certs interessos en particular, però en aquest moment resulta molt enriquidor i valuós –i aquesta visió l'ha desenvolupat el G7 darrerament– obrir-se a altres socis menys habituals i establir-hi un diàleg constructiu basant-se en uns interessos o en un projecte en comú. Per a mi, és essencial que les aliances tinguin un encaix en el marc de les Nacions Unides, és a dir, aprofitant tots els tractats i regulacions que tenim a l'abast, ja que representen l'entorn ideal en el qual es respecten i es reconeixen tots els actors de la mateixa manera.

**PM: Ja que esmenteu les Nacions Unides, centrem-nos ara en la vigència del sistema multilateral actual. En els darrers anys hem estat testimonis de nombroses disputes, cosa que ha provocat un augment de la pressió en el mateix sistema multilateral, amb les Nacions Unides al capdavant. És evident que aquest model té mancances, les quals afloren a mesura que canvien els suports i les estratègies de les grans potències, sense el compromís de les quals no és possible gestionar amb èxit les crisis globals. Quina és la seva opinió sobre el sistema multilateral actual? Com podem reformar-lo perquè sigui més representatiu i capaç de fer front a les crisis globals que esmentàveu?**

**CH:** Abans de fer qualsevol altra consideració, permeteu-me emfasitzar que hem de ser molt prudents a l'hora de donar per perdudes les organitzacions internacionals vigents, encara que pensem que no funcionen o que són ineficaces. Sincerament, crec que ara com ara no estem en condicions de crear una nova ONU, amb el consens majúscul i tot el sistema normatiu que això requeriria. Per tant, hem de centrar els esforços, d'una banda, a protegir i mantenir vigent aquest sistema i, de l'altra, a millorar la representativitat de l'organització i la seva eficàcia. Per exemple, si parlem del Consell de Seguretat, penso que hem de ser realistes i pensar en reformes factibles: sabem que cap de les cinc potències amb dret a veto al Consell no està disposada a cedir aquest poder, això és així. No obstant això, sí que hi ha la possibilitat real de canviar la composició del Consell, ja que per això calen dos terços dels vots a l'Assemblea General. Així doncs, estem davant una qüestió de voluntat política,



que requereix el compromís dels països per fer-ho possible. I passa el mateix en el cas d'altres organitzacions internacionals, com les financeres, que haurien de reflectir millor la imatge actual del món i dels fluxos financers, cosa que no succeeix. Si no ho fem, ens arrisquem que aquestes institucions, que són tan importants, i que no semblen tenir cap relleu, perdin legitimitat. Aquest hauria de ser el camí per reformar les institucions internacionals, sempre respectant l'ordre internacional basat en regles, com he dit anteriorment.

**PM: Parlem ara una mica de la Unió Europea, que d'ençà que es va crear el 1957 ha estat i és un actor important d'aquest sistema multilateral basat en regles que esmentàveu. Tot i això, també avui la UE afronta múltiples desafiaments importants, com ara millorar la seva relació amb aquest Sud Global al qual fèiem referència anteriorment, i que es veu debilitada per la memòria del passat colonial europeu i per les crítiques relatives a la doble moral occidental. Segons el vostre punt de vista i amb la pretensió de reforçar el multilateralisme, quina considereu que haurien de ser l'aproximació i les prioritats de la UE respecte al Sud Global?**

**CH:** Com sabeu, la Unió Europea es va fundar com un projecte de pau, i en bona part gràcies a ella hem gaudit del període de pau i estabilitat més llarg de la història del continent. Aquesta realitat és irrefutable i, per això, hem de preservar-la tant sí com no. La UE també defensa uns valors i principis que queden reflectits en els seus tractats, i que han d'imperar a l'hora d'establir relacions amb altres estats. Tanmateix, això ha de ser compatible amb una aproximació oberta i flexible cap a altres països, que eviti

les actituds paternalistes de temps passats i que tingui en compte que sovint els valors i els principis dels nostres interlocutors no es correspondran amb els nostres. Hem de trobar vies perquè això no sigui un obstacle a l'hora de desenvolupar bones relacions i establir marcs de cooperació efectius amb altres països. La UE ha de reconèixer que hi ha altres visions del món, i escoltar i reconèixer aquestes realitats polítiques, amb l'objectiu d'assolir acords i promoure la cooperació internacional que ens permeti encarar amb èxit els reptes comuns que ens ofereix el futur, que no són pocs. Per la meua experiència a les Nacions Unides, tinc el convenciment que els països del Sud Global volen col·laborar amb la UE, i crec que aquesta és una oportunitat que no podem desaproveitar.

**PM: Per acabar aquesta conversa, us voldria proposar l'exercici, sempre agosat, d'imaginar el futur: com creieu que seria un ordre internacional en què el Nord i el Sud Global haguessin establert una dinàmica de relació d'igual a igual? Quins canvis haurien d'haver fet les organitzacions internacionals per aconseguir-ho? Seria, segons la vostra opinió, un món més segur i estable, o tot el contrari?**

**CH:** Crec que molts dels elements pels quals em pregunteu han aparegut d'una manera o una altra durant aquesta conversa. En primer lloc, és imperatiu que des d'Occident ens desprenguem de les actituds paternalistes i que parlem menys i escoltem més; aprendre a escoltar em sembla essencial, si el que volem és atendre les preocupacions i les necessitats vitals dels països d'Àfrica, Amèrica Llatina i Àsia. Permeteu-me posar-vos un exemple que crec que il·lustra aquest canvi de paradigma: durant les últimes

dècades, el meu país, Alemanya, ha reclamat amb insistència un seient permanent al Consell de Seguretat de l'ONU. A parer meu, la nostra demanda és perfectament legítima, ja que Alemanya és el segon contribuent al sistema de les Nacions Unides, i també el segon contribuent de l'ajuda per al desenvolupament. Tanmateix, no ens podem aïllar de la realitat que ens envolta i que ens aporta altres elements que hem de tenir en compte. El primer és que a finals d'aquest segle la població europea suposarà tan sols el 5% de la població mundial i, malgrat això, els europeus comptem amb dos seients permanents –i amb dret a veto– al Consell de Seguretat, que ocupen França i el Regne Unit. No és previsible que augmenti la quota europea, per la qual cosa, la solució més senzilla seria que París o Londres ens cedissin el seu lloc. Però no ens enganyem, aquesta possibilitat gairebé és ciència-ficció, ja que crec que encara no ha nascut el líder polític capaç de plantejar una possibilitat així. Per tant, per molt legítima que sigui la nostra demanda, els alemanys hem d'acceptar la realitat i potser reconèixer que el pes d'Europa a les organitzacions internacionals ja és molt gran. O potser plantejar-nos una lògica de rotacions –per exemple, com en el cas del Consell de Drets Humans de l'ONU–, que també hauria de donar cabuda als països del Sud Global. La meva impressió és que aquesta hauria de ser la línia que caldria seguir, no només pel que fa al Consell de Seguretat, sinó també amb els organismes financers internacionals. Ens agradi més o menys, crec que hem de renunciar a certs privilegis per poder donar més veu i drets al Sud Global, i que les institucions internacionals esdevinguin més representatives i legítimes. I així ho hem intentat fer en les darreres sessions de la Conferència de Seguretat de Múnic, obrint el debat a la participació de països del Sud, perquè crec que és urgent i pertinent fer-ho. En cas contrari, ens arrisquem a deteriorar de tal manera les normes del sistema internacional i els fonaments de les institucions que el sostenen que afavoreixi la imposició de la llei del més fort, en lloc de prevaldre l'imperi de la llei, com crec que hauria de ser.

**PM: Moltes gràcies, ambaixador Heusgen, per haver-nos acompanyat avui aquí, per compartir amb nosaltres la vostra visió constructiva i basada en la vostra dilatada experiència diplomàtica de com opera el sistema internacional i com podem acomodar-lo als reptes d'un món canviant.**

**CH:** Moltes gràcies al CIDOB per la invitació.

*Aquesta entrevista és una síntesi editada d'una conversa més extensa que podeu consultar en format vídeo al canal de YouTube de CIDOB, a la qual es pot accedir a través del codi QR següent:*

